

KÄRLEKEN ÄR FRI

Metodmaterial: Klassrumsbesök

Innehållsförteckning

Metodmaterial: Klassrumsbesök.....	1
Innehållsförteckning.....	2
1 Introduktion.....	1
Så använder du materialet.....	1
Tänk på!.....	1
2 Inleda klassrumsbesöket.....	2
Hej och välkomna!.....	2
Grppkontrakt.....	2
Energizer (i mån av tid och behov).....	3
3 Starta diskussionen.....	4
Mänskliga rättigheter och Barnkonventionen.....	4
Fysiskt våld Kan vara knuffar, att bli fasthållen, dragen i håret, slagen eller sparkad.....	5
Psykiskt våld Kan vara direkta eller indirekta hot, kränkningar eller förlöjliganden.....	5
Sexuellt våld Kan vara allt från sexuella trakasserier till våldtäkt. Det kan vara att tvingas till sexuella handlingar, även sexuella handlingar som den utsatte inte vågar säga nej till, eller att bli sexuellt kränkt på något annat sätt.....	5
Latent våld Stark ilska och aggressivitet som är inbunden och visar sig i kroppshållning och kroppsuttryck och som skapar rädsla, upplevs som ett hot om våldsamma konsekvenser och/eller påminner om tidigare erfarenheter av fysiskt våld.....	5
Kom igång med diskussionen.....	6
Heta stolen och Linjen.....	6
Bisexuell En person som blir kär i och attraherad av personer oavsett kön.....	8
Homosexuell En person som blir kär i och attraherad av personer av samma kön som sig själv.....	8
Queer Kan beskrivas som en kritik av normer kring kön och sexuell läggning. Queer kan också vara en identitet, "att vara queer", där man inte vill eller kan definiera sig som t.ex. kvinna, man, bi-, hetero- eller homosexuell.....	8
4 Fördjupa diskussionerna.....	8
Fyra hörn.....	9
Fallfrågor.....	10
5 Avslut och stödvägar.....	16
Berätta om stödvägar.....	16
Runda.....	16

Lek (i mån av tid och behov)	16
6 Lekar och energizers	16
Räkna till 20	17
7 Checklista inför och efter klassrumsbesöket	19
8 Barnkonventionen – några av artiklarna.....	20

1 Introduktion

Innan du genomför ett klassrumsbesök ska du ha tagit del av alla våra utbildningar för samtalsledare. Gå igenom materialet tillsammans i samverkansgruppen innan ni använder det och ta tillvara på de erfarenheter som gruppen har av att leda klassrumsbesök. Var alltid två personer som leder klassrumsbesöket tillsammans. Syftet med klassrumsbesöket är att:

- Förmedla kunskap om Barnkonventionen och mänskliga rättigheter.
- Väcka tankar och diskussion om frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck.
- Förmedla stödvägar som eleverna kan använda sig av om de är behov av hjälp och stöd.

Så använder du materialet

Materialet är indelat i 4 avsnitt: Inleda klassrumsbesöket, Starta diskussionen, Fördjupa diskussionen, samt Avslut och stödvägar. Ni väljer själva hur ni vill fördela tiden mellan de olika avsnitten, men fokus ska ligga på diskussioner. Det är viktigt att hinna med både inledning och avslut, även om de blir korta. Ni väljer själva vilka övningar som ska genomföras och påståenden/frågor som ska ställas. Det är viktigt att ni som ledare har förmågan att leda en bra diskussion om ämnena ni väljer, men se också till att ni tar upp olika typer av ämnen och frågor i samtalen. Se till att du och din ledarkollega har god tid på er att tillsammans gå igenom materialet och checklistan (s. 17) samt för att förbereda ert upplägg. Gå även igenom checklistan efter klassrumsbesöket och lämna in till ansvarig.

Tänk på!

- Låt eleverna ta plats! Du deltar inte själv i övningarna och diskussionerna genom att lyfta dina egna synpunkter eller värderar elevernas, utan hjälper dem att utveckla deras tankar och resonemang och fördjupa diskussionen. Detta kan du göra genom att ställa följdfrågor och det finns förslag i de olika avsnitten.
- Anpassa efter eleverna! Är eleverna trötta eller är det svårt att få igång en diskussion? Lägg in en lek eller energizer!
- Reflektera kring vilka normer som styr dig och dina egna värderingar och fördomar! Hur kan de påverka klassrumsbesöket och hur du uttrycker dig? Det kan t.ex. vara bra att tänka på att inte prata om kön som om det bara finns tjejer och killar eller förstärka normer om hur personer förväntas vara utifrån dens kön. Annat kan vara att inte prata om sexualitet som att alla är heterosexuella och att inte förstärka fördomar om hur personer förväntas vara utifrån deras religion eller etniska tillhörighet. Som samtalsledare är det också din uppgift att bemöta generaliseringar av och fördomar om grupper som görs och uttrycks av eleverna, som t.ex. rasism, sexism och homofobi. Det kan handla om att lyfta samtal om normer samt ställa följdfrågor om generaliseringarna och fördomarna. Syftet här är att visa på hur vi kategoriserar personer och tillskriver dem olika egenskaper och värde utifrån de fördomar vi har som hänger ihop med olika normer. Syftet är

också att understryka att alla människor är lika mycket värda och att vi alla är olika på individnivå.

- Stoppa kränkningar! Var tydlig med att kränkningar inte får förekomma och säg ifrån om eleverna kränker varandra eller andra.

2 Inleda klassrumsbesöket

Klassrumsbesöket inleds med information om varför eleverna är där och vad som ska hända. Det ger er även en möjlighet att skapa en god stämning och att lära känna eleverna lite.

Hej och välkomna!

Innan eleverna kommer in i rummet är det bra att ställa i ordning klassrummet, t.ex. placera stolarna i en ring. Presentera er och vilka organisationer ni kommer från. Fråga om eleverna har märkt av "Kärleken är fri" på skolan. Berätta lite om upplägget för klassrumsbesöket, så som hur länge ni ska hålla på, att ni ska prata om Barnkonventionen och mänskliga rättigheter samt göra övningar och ha samtal kring några av de rättigheterna.

Runda

Gör en runda för att låta alla elever komma till tals och för att mjuka upp stämningen. Sitt i en ring och låt en person i taget prata. När en person pratar ska alla andra lyssna och inte kommentera. För att tydliggöra vem som pratar kan ni använda en "talpinne", t.ex. en penna eller ett mjukdjur. Låt varje person säga sitt namn och välj en av följande frågor som alla ska besvara:

- Hur mår du idag? (eleverna kan även visa genom att räkka upp 1-5 fingrar).
- Vilket djur skulle du vilja vara och varför?
- Vilken superkraft skulle du vilja ha och varför?
- Vad är ditt drömresmål?

Gruppkontrakt

Gör ett gruppkontrakt för att skapa gemensamma regler som alla ska hålla sig till under klassrumsbesöket. Förklara att eftersom ni ska spendera den här timmen tillsammans och prata om viktiga frågor är det viktigt att ni kommer överens om vissa saker. Fråga eleverna vilka förslag de har och fyll gärna på med någon av nedanstående punkter. Fråga om gruppkontraktet känns okej för alla. Skriv upp gruppkontraktet på tavlan för att kunna hänvisa till det om det behövs under klassrumsbesöket.

- Vi lyssnar på varandra.
- Vi hjälps åt att hålla en bra stämning.
- Vi försöker att hålla fokus på det vi gör tillsammans.
- Vi behöver inte dela något som känns för personligt.
- Vi respekterar varandra - inga kränkningar får ske.
- Mobiler/paddor/datorer ska vara på ljudlöst och undanstoptrade.

Energizer (i mån av tid och behov)

En energizer kan hjälpa till att skapa en bra stämning där eleverna känner sig bekväma. Känn av energin i rummet och gör en avvägning om ni ska inleda med en energizer eller om det passar bättre mellan två övningar under besökets gång. Från s. 15 finns förslag på olika övningar.

3 Starta diskussionen

Mänskliga rättigheter och Barnkonventionen

Förbered er för att rita en mind map på tavlan. Ni kan antingen välja att skriva Barnkonventionen och Mänskliga rättigheter i två bubblor och sedan låta eleverna fylla på med de rättigheter de känner till, eller så kan ni i förväg skriva ut de olika artiklarna. På s. 6 finns en bild på en mind map som ni kan använda.

Berätta kort om de mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen. Säg t.ex.:

De mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen är en samling internationella regler som de flesta länder i världen har skrivit under och därför måste jobba för - det är alltså inget unikt för Sverige. Reglerna slår fast att alla människor föds fria med lika värde och lika rättigheter. För barn gäller både de mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen. Många svenska lagar är anpassade efter de mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen är idag (sedan 1 januari 2020) lag i Sverige. Det är staten som ansvarar för att rättigheterna och lagen efterlevs.

Förklara att ni har valt ut några av artiklarna (reglerna) från Barnkonventionen och de mänskliga rättigheterna och kommer att fördjupa samtalet kring dessa. Du hittar vissa särskilt relevanta artiklar i Barnkonventionen allra sist i detta material. Om eleverna sett en teater/film/föreläsning under skolveckan kan ni koppla an till den och fråga om de kan ge exempel på vilka rättigheter som kränkts. Annars kan ni be eleverna att brainstorma kring vad de olika artiklarna kan handla om. Utveckla gärna "Inte diskrimineras" samt "Inte utsätts för våld" genom att prata om de olika diskrimineringsgrunderna och olika typer av våld. Mer information finns i inforutorna på nästa sida. Vi har valt ut några former av våld och utsatthet, men om du kan och vill prata om fler får du självklart göra det! Syftet här är att visa på att våld kan innebära en massa olika saker, inte bara vissa former av (grovt) fysiskt våld som många oftast tänker på.

Inforuta: Diskrimineringsgrunder

1. Kön Att någon är kvinna eller man. Förbudet mot könsdiskriminering omfattar också personer som planerar att ändra eller har ändrat sin [juridiska] könstillhörighet.

2. Könsöverskridande identitet eller uttryck I lagen avses att någon inte definierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel (eller på annat) sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön än det som registrerats för hen vid födelsen. Begreppen omfattar dels en persons mentala eller självupplevda könsbild, dels hur någon uttrycker det som kan kallas personens sociala kön, till exempel genom kläder, kroppsspråk, smink eller frisyr.

Diskrimineringsgrunden avser vad som ofta brukar kallas transpersoner. Det är ett paraplybegrepp för människor vars könsidentitet eller könsuttryck tidvis eller alltid skiljer sig från normen för det kön som registrerats för dem när de föddes.

3. Etnisk tillhörighet En individs nationella och etniska ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande. Nationellt ursprung betyder att personer har samma nationstillhörighet, som till exempel finländare, polacker eller svenskar. Etniskt ursprung innebär att personer har ett relativt enhetligt kulturmönster. Som exempel kan nämnas att en person tillhör någon av de nationella minoriteterna såsom samer och romer.

4. Religion eller annan trosuppfattning Med religion avses religiösa åskådningar som exempelvis hinduism, judendom, kristendom och islam. Annan trosuppfattning innefattar sådana övertygelser som har sin grund i eller samband med en religiös åskådning, till exempel buddism, ateism och agnosticism.

5. Funktionsnedsättning Varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga. Det kan vara till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födseln, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå.

Funktionsnedsättning innebär en nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. Det är alltså något som en person har, inte något som en person är. En funktionsnedsättning kan märkas mer eller mindre i olika situationer som till exempel allergier, dyslexi, hörsel- och synskador med mera.

6. Sexuell läggning Lagen definierar sexuell läggning som homosexuell, heterosexuell och bisexuell läggning, men det finns många fler ord som en kan använda för att beskriva sin sexualitet.

7. Ålder Uppnådd levnadslängd. Man får t.ex. inte diskrimineras på grund av att man är ung.

*Källa: Diskrimineringsombudsmannen.
(www.do.se/om-diskriminering/skyddade-diskrimineringsgrunder)*

Inforuta: Olika former av våld och utsatthet

Fysiskt våld Kan vara knuffar, att bli fasthållen, dragen i håret, slagen eller sparkad.

Psykiskt våld Kan vara direkta eller indirekta hot, kränkningar eller förlöjliganden.

Sexuellt våld Kan vara allt från sexuella trakasserier till våldtäkt. Det kan vara att tvingas till sexuella handlingar, även sexuella handlingar som den utsatte inte vågar säga nej till, eller att bli sexuellt kränkt på något annat sätt.

Latent våld Stark ilska och aggressivitet som är inbunden och visar sig i kroppshållning och kroppsuttryck och som skapar rädsla, upplevs som ett hot om våldsamma konsekvenser och/eller påminner om tidigare erfarenheter av fysiskt våld.

Materiellt våld Personliga tillhörigheter slås sönder eller förstörs avsiktligt.

Social utsatthet Frihetsinskränkningar som isolering genom att bli hindrad från att träffa släkt och vänner eller att delta i sociala aktiviteter.

Försummelse Barn försummas när deras grundläggande behov av åldersadekvat näring, skydd, undervisning, tillsyn, hälso- och sjukvård, kärlek och omsorg inte är tillgodosedda.

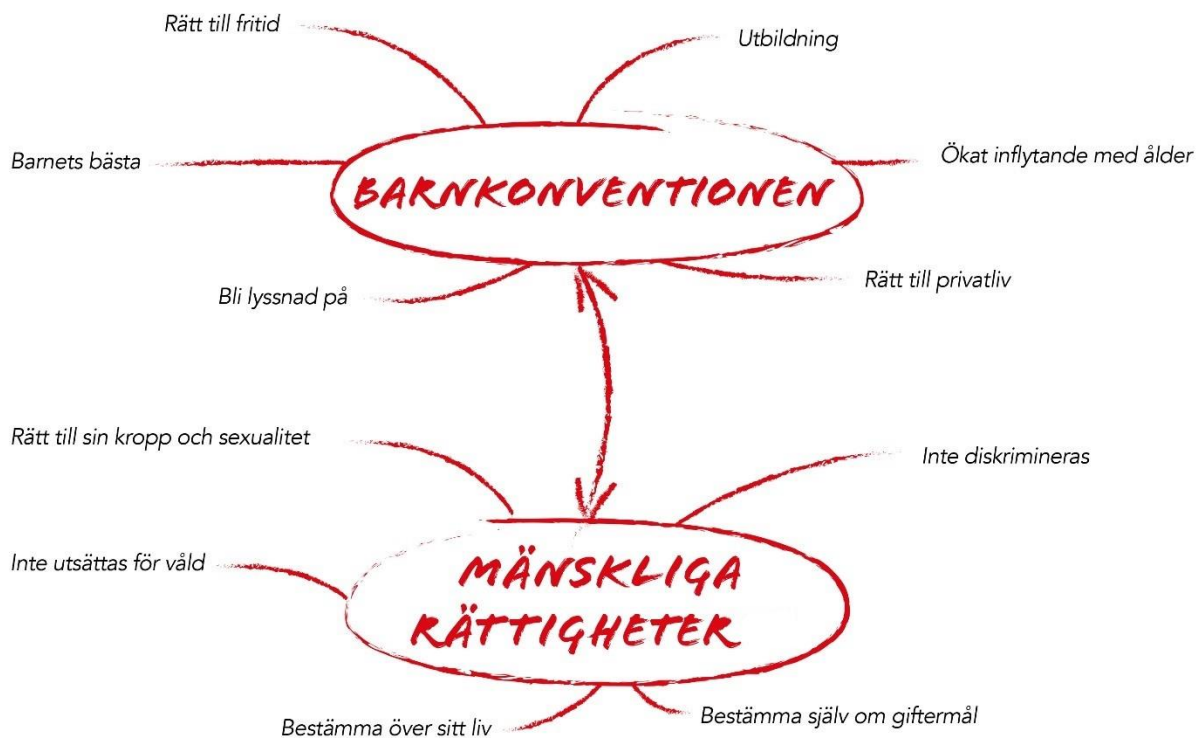
Hedersrelaterat våld och förtryck Handlar om att det finns krav på att alla i familjen måste följa vissa regler för att inte förstöra familjens rykte och anseende, dess heder. En person som lever med hedersrelaterade begränsningar kan utsättas för olika former av våld.

Källor:

Lucas, Steven och Carolina Jernbro. "Försummelse av barn - ett försummat problem", Läkartidningen 46/2014.

Socialstyrelsen. (www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/vald-och-brott/vald-i-nara-relationer)

Kom igång med diskussionen

För att komma igång med diskussionen kan ni välja att göra antingen Heta stolen eller Linjen. Försök gärna att utveckla diskussioner och resonemang genom att ställa följdfrågor. Övningarna är utformade för att inte förstärka rådande normer, t.ex. att det bara finns tjejer och killar och om hur de förväntas vara. Uppmuntra eleverna att tänka kritiskt kring normer. Exempel på följdfrågor:

- Hur menar du nu? Berätta mer!
- Varför tror du att det är så?
- Hur tror du att andra gör/kan tänka?
- Varför tror du att du/andra gör/tänker så?
- Vad tror du kan hända om man inte är/gör/tänker så?
- Skulle man kunna tänka så här...?

Heta stolen och Linjen

Heta stolen: Sitt i en ring med eleverna och se till att det finns en stol mer än antalet deltagare. Läs upp ett påstående i taget. Eleverna ska byta plats om de håller med om påståendet och sitta kvar om de inte håller med.

Linjen: Bestäm att ena väggen i rummet betyder "håller fullständigt med" och den motsatta väggen betyder "håller inte med alls". Däremellan går en osynlig linje och i mitten av linjen håller man varken med eller inte. Läs ett påstående i taget och låt

eleverna ta ställning genom att ställa sig på linjen. Samla dem gärna i mitten inför nästa påstående.

Understryk att alla har rätt till en åsikt, men man kan inte uttrycka sig hur som helst och kränka andra. Fråga eleverna efter varje påstående varför de bytt eller inte bytt plats/ställt sig där de står och be dem att utveckla sina tankar. Övningen innehåller många påståenden så välj ut några så att inte övningen blir alltför utdragen. Övningen är indelad utifrån olika teman och ni kan välja ett tema eller blanda fritt. Syftet är att eleverna ska komma igång med diskussionerna, inte att ni ska hinna med att ställa alla frågor.

Kärlek, sexualitet och normer om kön

- Alla behöver kärlek
- Alla får vara kära i vem de vill
- Det går att vara kär i flera personer samtidigt
- Samhällets normer (oskrivna regler och förväntningar) påverkar vilka vi blir kära i
- En person förväntas känna sig som antingen tjej eller kille
- En kille som är tillsammans med en tjej kan bli utsatt för ryktesspridning
- En kille som är tillsammans med en kille kan bli utsatt för ryktesspridning
- Det är vanligt att ungdomar har hemliga kärleksrelationer
- En del vågar inte bli tillsammans med den de vill då de är oroliga för vad andra ska säga
- Sex och kärlek hör alltid ihop
- Det är lätt att prata om sex
- Det finns förväntningar på att man ska vilja ha sex
  - Följdfråga: Är det samma förväntningar oavsett om man är tjej/kille/annat?
- Många vuxna förväntar sig att deras barn ska vänta med sex tills de gifter sig
  - Följdfråga: Är det samma förväntningar oavsett om man är tjej/kille/annat?
- Man bestämmer själv om, när och hur man vill ha sex
  - Följdfråga: Vad säger lagen?

Personer som är över 15 år får inte ha sex med någon som är under 15 år. Men i lagen står det också att ingen ska dömas om ålderskillnaden är väldigt liten och det är uppenbart att det inte handlat om något övergrepp. Det är alltid olagligt att göra något sexuellt med någon som inte uttryckt att den också vill det. Alltså har gett sitt samtycke.

Familj

- En förälder/vårdnadshavare har rätt att läsa sitt barns sms/meddelanden
- En förälder/vårdnadshavare vet vad som är bäst för sina barn
- Det är fel att en förälder/vårdnadshavare slår sitt barn
- Alla får gifta sig med vem de vill
- Man måste gifta sig
- Det är viktigt att ens familj gillar den man är tillsammans med

- Många föräldrar/vårdnadshavare kontrollerar sina barn för att förhindra att de är tillsammans med någon
  - Följdfråga: Är det samma kontroll oavsett om man är tjej/kille/annat?

Rykten

- Alla rykten är sanna
- Det är viktigt att ha ett bra rykte
- Det är vanligt att det sprids rykten
- En persons kön (om man är tjej/kille/annat) påverkar vilken typ av rykte man får
- Om en ungdom får ett dåligt rykte kan dens familj få ett dåligt rykte
- Det finns rykten som ger hög status och respekt
  - Följdfråga: Ger samma rykten hög status och respekt oavsett om man är tjej/kille/annat?
- Att sprida rykten kan vara en form av mobbning

Inforuta: Sexuell läggning och könsidentitet

Bisexuell En person som blir kär i och attraherad av personer oavsett kön.

Heterosexuell En tjej/kvinna som blir kär i och attraherad av killar/män, eller en kille/man som blir kär i och attraherad av tjejer/kvinnor.

Homosexuell En person som blir kär i och attraherad av personer av samma kön som sig själv.

Queer Kan beskrivas som en kritik av normer kring kön och sexuell läggning. Queer kan också vara en identitet, "att vara queer", där man inte vill eller kan definiera sig som t.ex. kvinna, man, bi-, hetero- eller homosexuell.

Transperson Ett samlingsbegrepp om personer som bryter mot samhällets normer kring kön och könsidentitet. Det kan t.ex. vara en person som av andra ses som en tjej, men som känner sig som en kille, eller en person som varken känner sig som en tjej eller kille. Det har inget att göra med vem man blir kär i eller attraherad av.

Det finns många fler sätt att beskriva sin sexualitet och könsidentitet på. För mer information, se RFSL:s ordlista: <https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/>

4 Fördjupa diskussionerna

För att fördjupa diskussionerna kan ni välja att antingen göra övningen Fyra hörn eller Fallfrågor. Fyra hörn kan t.ex. fungera bättre för yngre ungdomar och Fallfrågor för de lite äldre, men ni väljer vad ni tror blir bäst för de elever ni ska träffa. Försök gärna utveckla diskussioner och resonemang genom att ställa följdfrågor. Övningarna är utformade för att inte förstärka rådande normer, t.ex. att det bara finns tjejer och killar och om hur de förväntas vara. Uppmuntra eleverna att tänka kritiskt kring normer och påtala rättigheter och stödvägar. Exempel på följdfrågor:

- Hur tror ni att personen mår/tänker?
- Vad kan man göra för att hjälpa personen/inte göra problemet värre?
- Vem kan personen vända sig till och få hjälp av? Vilka stödvägar finns?

- Vilka rättigheter kränks och vilka rättigheter kan hävdas/vara till hjälp?
- Hur tror du att andra gör/kan tänka?
- Varför tror du att du/andra gör/tänker så?
- Vad tror du kan hända om man inte är/gör/tänker så?

Fyra hörn

Läs en fråga i taget och ge eleverna de tre givna svarsalternativen samt ett öppet alternativ som innebär att de själva får komma med en lösning. Svarsalternativen är utformade så att de inte ger den bästa lösningen utan syftet är att eleverna ska ha möjlighet att själva kombinera alternativ eller hitta på ett helt nytt alternativ. Varje alternativ motsvarar ett hörn i rummet. Eleverna ska ställa sig i det hörn som motsvarar deras åsikt och det är även tillåtet att byta hörn under övningen. Om en elev hamnar ensam i ett hörn så är det bra om en av ledarna ställer sig bredvid den. Gå sedan igenom varje svarsalternativ och be eleverna motivera och exemplifiera sina ställningstaganden. Kom ihåg att ställa följdfrågor! Tänk också på namnen i övningarna, om någon i klassen har samma namn som i fallet behöver det bytas ut. Kom också ihåg att uppmärksamma eleverna på rättigheter och vad lagen, bl.a. Barnkonventionen, säger. Du hittar vissa särskilt relevanta artiklar i Barnkonventionen allra sist i detta material.

Det går ett rykte om Ibrahim på skolan och det skrivs om det på sociala medier. Han mår dåligt av det och tycker att det är jobbigt att gå till skolan. Vad ska han göra?

1. Ta hjälp av sina vänner för att stoppa ryktet.
2. Stanna hemma tills ryktet försvunnit.
3. Prata med en lärare eller kurator på skolan.
4. Öppet hörn – eget förslag.

Barnkonventionens artikel 16 säger att alla barn har rätt till sitt privatliv. Vad betyder det?

1. Att ingen får läsa ens dagbok eller kolla ens mobil utan tillåtelse.
2. Att man får klä sig som man vill.
3. Att man får ha den fritidsaktivitet man vill.
4. Öppet hörn – eget förslag.

Det finns ungdomar som är oroliga för att inte kunna välja vem de är tillsammans med för sina föräldrar. Vad kan man göra om man är orolig för det?

1. Prata med någon i familjen eller släkten.
2. Prata med någon vuxen i skolan.
3. Prata med socialtjänsten.
4. Öppet hörn – eget förslag.

Följdfrågor:

- Varför kan man vara orolig för det?

Fatima är kär i en tjej som hon vet är kär i henne också. Fatima vågar inte berätta det för sina vänner eftersom hon är rädd att hennes kompisar inte skulle acceptera det. Vad ska hon göra?

1. Prata med kompisarna.
2. Strunta i kompisarna och träffa tjejen.
3. Sluta träffa tjejen.
4. Öppet hörn – eget förslag.

Johannes gillar en klasskompis, men vågar inte fråga. Hur kan han visa vad han känner?

1. Be en kompis prata med personen.
2. Skicka en snap eller ett meddelande.
3. Vänta på att klasskompisen tar kontakt.
4. Öppet hörn – eget förslag.

Adams föräldrar säger att hans syster ska gifta sig, men Adam vet att hans syster inte vill. Vad kan han göra?

1. Han kan inte göra något.
2. Prata med någon annan släkting.
3. Prata med någon på skolan.
4. Öppet hörn – eget förslag.

Se inforutan om barn- och tvångsäktenskap på s. 14.

Vad tror du är en vanlig anledning till att någon säger nej till att bli ihop med någon fast den känner att den vill?

1. För att man är orolig för vad andra personer ska tänka eller säga.
2. För att ens vänner eller familj inte skulle acceptera just den personen.
3. För att man inte vågar.
4. Öppet hörn – eget förslag.

Du är orolig för din kompis som har flera blåmärken. Du tror att din kompis har blivit slagen av någon närstående. Vad kan du göra?

1. Vänta tills kompisens berättar om det.
2. Prata med någon vuxen i skolan.
3. Ringa polisen eller socialtjänsten.
4. Öppet hörn – eget förslag.

Fallfrågor

Denna övning består av ett flertal olika berättelser där ni själva väljer vilka ni vill använda. Eftersom de är ganska långa kan det vara bra att kopiera upp dem till eleverna. Dela in eleverna i mindre grupper. Här kan ni sedan välja att antingen dela ut olika berättelser till grupperna eller samma till alla. Låt grupperna diskutera berättelsen under några minuter. Har grupperna fått olika berättelser läser ni upp dem en i taget och låter varje grupp redovisa vad de har diskuterat kring frågorna. Ställ följdfrågor och släpp in övriga grupper i diskussionen. Har alla fått samma

berättelse kan varje grupp få berätta vad de har pratat om och följdfrågor ställas till alla för att få eleverna att utveckla svaren och på så sätt ha en diskussion i helgrupp.

Tänk på namnen i övningarna, om någon i klassen har samma namn som i fallet behöver det bytas ut. Kom också ihåg att uppmärksamma eleverna på rättigheter och vad lagen säger. Se utdraget med vissa särskilt relevanta artiklar i Barnkonventionen allra sist i detta material. På s. 14 finns inforutor kring kvinnlig könsstympning/omskärelse samt barn- och tvångsäktenskap.

1. Det går ett rykte om Gabriels kompis Maria på skolan. Ryktet gör Maria ledsen.

- Vad kan Gabriel göra?
- Varför går det rykten?
- Hur tror ni att Maria känner och hur kan rykten påverka ens liv?
- Vad skulle ni vilja att vuxna gör i en sån situation?

2. Noah är tillsammans med en som hen* är jättekär i. Hen vill berätta för sin familj, men är rädd för hur de ska reagera.

- Varför tror ni att Noah inte har berättat för sin familj om sitt förhållande?
- Om Noah varit en av dina vänner, vad hade du gjort för att hjälpa hen?
- Tror du att det är vanligt att ungdomar har "hemliga" relationer?

*Hen är ett könsneutralt personligt pronomen som bl.a. används av personer som inte ser sig själva som vare sig killar eller tjejer. Personligt pronomen är ord man använder istället för namnet på personen (hen/hon/han m.fl.).

3. Liam och Lea är syskon. Deras föräldrar tycker att Lea ska hjälpa till hemma med att städa och laga mat för att hon är tjej medan Liam som är kille inte behöver hjälpa till och har därför mer fritid och tid till att träffa vänner.

- Varför tycker Liam och Leas föräldrar att Lea ska hjälpa till mer hemma?
- Är det vanligt att man behandlas olika beroende på om man är tjej/kille/annat?
- Vad kan Liam och Lea göra?

4. Sarah är kär i en kille och vill bli ihop med honom. När Sarah pratar med en kompis om det säger kompisens att hon borde vänta på att killen tar kontakt först. Sarah tycker att det är konstigt, varför ska inte hon kunna göra det?

- Varför tror du att Sarahs kompis säger att hon borde vänta på att killen tar kontakt först?
- Vad hade du gett Sarah för råd och varför?
- Hur kan man visa för någon att man gillar den?

5. Navids vänner vet att han har stränga föräldrar. Navid får inte gå på fest och inte vara ihop med någon. När Navids bästa vän ska ha fest vill han gå eftersom alla hans vänner ska dit, så han går på festen utan att fråga om lov. På festen tas det bilder som läggs ut på Snapchat utan att Navid vet om det. Navid är med på en av bilderna och nu är han orolig för att hans föräldrar ska se bilden.

- Är det vanligt att man tar bilder och lägger ut på t.ex. Snapchat utan att fråga den som är med på bilden?
  - Hur kan Navids vänner hjälpa honom?
  - Har Navids föräldrar rätt att kontrollera honom så som de gör?
  - Vad kan Navid göra?
- 6. För Alice familj är det viktigt att hon gifter sig. De har hittat en man till henne och det är bestämt att de ska gifta sig till sommaren. Alice är osäker på om hon vill gifta sig med honom, men hon vill inte göra familjen besviken.**
- Varför är det viktigt för Alice familj att hon ska gifta sig?
  - Varför vill Alice inte göra familjen besviken?
  - Vad tror du lagen säger?
- 7. Amina har länge använt hijab (sjal på huvudet), precis som sin mamma och sina systrar. Sedan ett par veckor har hon slutat med det för att hon kände sig mer bekväm utan. Hennes mamma sa att det var hennes eget val och övriga i familjen har inte heller ifrågasatt hennes beslut, men i skolan är det många i klassen som hela tiden vill att hon ska förklara varför.**
- Hur tror du att Amina känner sig?
  - Är det svårt att göra det man själv vill och inte följa vad andra tycker, som ens vänner och familj?
  - Vad kan Amina göra?
- 8. Emma får nästan aldrig göra något på fritiden utan måste gå direkt hem efter skolan. Om hon någon gång får gå på bio med sina kompisar skjutsar och hämtar hennes föräldrar henne. De tittar också igenom hennes mobil ofta – läser hennes meddelanden och kollar vad hon har gjort på nätet. Emma har försökt prata med sina föräldrar om det här, men ingenting har förändrats.**
- Hur mycket får Emmas föräldrar bestämma vad hon får göra och inte göra?
  - Har Emmas föräldrar rätt att kontrollera Emma så som de gör?
  - Vad kan Emma göra för att påverka situationen?
  - Hur kan hon få hjälp?
- 9. William och hans syster går på samma skola. Föräldrarna har mer koll på systemen än på William. Hon får inte göra lika mycket som han på fritiden. När det är någon fest på kvällen får systemen inte gå. William tycker att det är orättvist, men är orolig över att själv få mindre frihet om han pratar om det med föräldrarna.**
- Hur tror du William känner sig i den här situationen?
  - Varför är William rädd att han kommer få mindre frihet om han pratar med sina föräldrar?
  - Vad kan William göra?
- 10. Yasmin känner sig som en tjej, men alla andra tror att hon är en kille. Yasmin har berättat det för sina föräldrar som säger att hon kan leva som hon vill när hon är hemma, men de vill inte att hon berättar för någon annan. Framför allt**

inte för de i församlingen som familjen är medlemmar i. Yasmin är glad över att hennes föräldrar förstår henne, men mår dåligt över att behöva låtsas vara kille inför andra. Hon skulle vilja leva öppet som tjej hela tiden och vara den hon känner att hon är.

- Varför är det viktigt för föräldrarna vad församlingen tycker?
- Har Yasmins föräldrar rätt att göra så här?
- Vad tror du de mänskliga rättigheterna och Barnkonventionen säger?
- Vad kan Yasmin göra?

11. På sex- och samlevnadsundervisningen har Kevins klass lärt sig att "mödomshinnan" är en myt och pratat om normer, alltså oskrivna regler och förväntningar, kring sex; att man inte ska ha sex alls tills man gifter sig eller när, hur och med vem/vilka man ska ha sex.

- Vad innebär det att "mödomshinnan" är en myt?
- Vilka normer (oskrivna regler och förväntningar) kring sex tänker ni finns?
- Hur kan de här normerna påverka en?

12. Nasim har blivit kär i personer med olika kön och är troende. En del av Nasims vänner förstår inte hur Nasim kan vara troende, de tycker att religion diskriminerar hbtq+-personer, och de vänner som har samma religion som Nasim tycker att det är fel med bisexualitet. Nasim har en nära släkting som har samma religion och som respekterar att Nasim är bisexuell, men annars finns det ingen som Nasim känner sig helt respekterad av.

- Finns det många som känner att de inte riktigt passar in någonstans?
- Vad ska Nasim göra?
- Vad kan vuxna göra för att hjälpa och stötta Nasim?

13. När David är på fest får hans kompis syn på Davids syster och frågar: Har du inte koll på din syrra, hon står ju där och dansar med en kille, vad gör hon här? David vill inte lägga sig i sin systers liv och önskar att hon skulle kunna göra vad hon vill. Men han blir samtidigt arg på sin syster som tar sådana risker trots att hon vet att det kan innebära problem både för henne och honom. Om han inte gör något kommer familj och släktingar få höra att David inte tar ansvar för sin syster och familjens rykte.

- Hur tror du att David känner sig i den här situationen?
- Varför är det svårt för David att veta vad han ska göra?
- Vad tycker du att David ska göra?
- Hur kan David få hjälp?

14. Ivan är 18 år och går ut gymnasiet om några månader. Hans bror gifte sig direkt efter gymnasiet och nu har föräldrarna börjat prata om att Ivan snart borde gifta sig också. De har till och med pratat om dottern till föräldrarnas vän som Ivans blivande fru. Ivan vill inte gifta sig och om han gör det en dag vill han själv bestämma med vem.

- Hur tror du Ivan känner sig i den här situationen?
- Vad kan Ivan göra?

- Kan Ivan få stöd för att stå emot familjens krav och hur i så fall?
  - Vad tror du att lagen säger?
- 15. Khaled och hans vänner brukar säga bög och homo till varandra när någon visar känslor och menar att det är något dåligt. Khaled har sett hur en av hans vänner brukar titta bort och ser lite ledsen ut när de säger de orden. Han tror att hans vän kanske är bög, men att vännen inte vill att Khaled och de andra ska veta. Khaled har försökt få hans vänner att sluta säga orden, men det är svårt.**
- Vad kan Khaled göra?
  - Vad kan man göra åt kränkningar och att ord som dessa används som något dåligt i skolan?
  - Hur kan man vara stöd åt någon som verkar ha tankar om sin sexuella läggning?
- 16. När Sophia var 11 år åkte hon och hennes föräldrar iväg på sommarlovet till föräldrarnas hemland. Där tog de henne till en person som genomförde ett ingrepp i hennes vagina och skar bort vissa delar. Sophia visste inte exakt vad de gjorde, men hon hade ont länge och har fortfarande ont ibland. Sophia vet nu att det som hennes föräldrar utsatte henne för kallas könsstympning, eller kvinnlig omskärelse. Idag är Sophia 20 år och har en lillasyster som är 11 år. Sophia är orolig för att systemen ska utsättas för samma sak.**
17. Hur kan Sophia få hjälp med smärtan?
18. Hur kan Sophia hjälpa sin lillasyster så att hon inte blir utsatt för samma sak?
19. Vad tror du att lagen säger?

**Inforuta: Kvinnlig könsstympning/
omskärelse**

Kvinnlig könsstympning/ omskärelse är olagligt i Sverige, den som gör det kan dömas till fängelse. Man får inte heller åka till ett annat land för att könsstympta/ omskära en tjej även om det är tillåtet i det landet.

Mer information om kvinnlig könsstympning/ omskärelse finns här

<http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/konsstympning/> och mer om lagen finns här

<http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/konsstympning/svensk-lagstiftning-mot-konsstympning-och-internationella-konventioner/>

Inforuta: Barn- och tvångsäktenskap

För att man ska få gifta sig i Sverige måste båda personerna vilja det och båda måste vara över 18 år.

Äktenskap som har ingåtts utomlands där någon av personerna var under 18 år när de gifte sig godkänns inte i Sverige. Det spelar ingen roll om de saknade anknytning till Sverige eller när i tid äktenskapet ingicks.

Det är straffbart att gifta sig med eller ingå en äktenskapsliknande förbindelse med ett barn och att tillåta att ett barn gifter sig. Vigsselförrättaren kan också straffas. Det är även straffbart att tvinga någon, oavsett ålder, att gifta sig mot sin vilja. Även försök till och förberedande gärningar (t.ex. att planera för en resa) för att få någon att gifta sig mot sin vilja eller för att låta ett barn gifta sig är olagligt.

Mer information finns här:

<http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/aktenskapstvang-och-barnaktenskap/vad-sager-lagen/>

5 Avslut och stödvägar

Klassrumsbesöket avslutas tillsammans genom att ni sitter i en ring. Avslutet är viktigt för att eleverna ska få information om stödvägar och ha möjlighet att ställa frågor. Kom ihåg att visa uppskattning för att ni fått träffa eleverna och haft givande diskussioner.

Berätta om stödvägar

Dela ut Bra-att-ha-kort: Koppla an till tidigare övningar och diskussioner ni har haft och fråga eleverna om vem de kan få hjälp av om de behöver. Prata om vilka som finns på skolan. Dela ut Bra-att-ha-korten och berätta kort om alla aktörer som är angivna på korten. Nämn särskilt socialtjänsten, polisen och ungdomsmottagningen.

Informera om chatten: Berätta om hemsidan www.karlekenarfri.se och om chatten. Chatten riktar sig till den som känner att den inte får sina rättigheter tillgodosedda och är öppen några kvällar i veckan. Chatten bemannas av personer som är där för att lyssna på och stötta den som söker stöd. Förklara att den som chattar kan vara anonym och att det finns en "panik-knapp" på både hemsidan och chatten (klickar de på den kommer de automatiskt till Google men sökhistoriken raderas inte).

Berätta om "Kärleken är fri": Berätta vilka dagar under veckan som ni är på skolan och säg att de kan komma och prata med vem de vill från samverkansgruppen i korridoren. Om de inte vill ta kontakt nu kan de höra av sig efter att "Kärleken är fri"-veckan är slut.

Runda

Gör en avslutande runda för att låta alla elever komma till tals. Sitt i en ring och låt en person i taget prata. När en person pratar ska alla andra lyssna och inte kommentera. För att tydliggöra vem som pratar kan ni använda en "talpinne", t.ex. en penna eller ett mjukdjur.

Låt varje person besvara frågan "Vad tar du med dig från klassrumsbesöket?"

Lek (i mån av tid och behov)

En lek eller energizer kan hjälpa till att skapa en bra stämning som eleverna kan ta med sig när de går från klassrummet. I nästa avsnitt finns förslag på olika lekar.

6 Lekar och energizers

Lekar och energizers kan användas vid behov, om ni till exempel märker att gruppen har låg energi, har svårt att fokusera länge på en övning eller är väldigt tysta. Tänk på att anpassa leken efter elevernas funktionsvariationer.

Räkna till 20

Gruppen sitter eller står i en cirkel och ska räkna från 1 till 20 tillsammans. Om två eller flera deltagare säger en siffra samtidigt så måste de börja om från 1 igen. Det finns ingen särskild ordning i vem som har ordet, utan deltagarna kan säga det följande numret när de vill. Fler instruktioner får de inte, utan får själva lösa uppgiften. Avsluta när gruppen har räknat till 20 (eller när ni känner er färdiga om de inte når 20). Förklara gärna syftet med leken efteråt – att det lär hur man samarbetar utan att kommunicera och att det finns flera sätt att lösa uppgiften på.

Kärlekssallad

Be gruppen tänka på vad ordet kärlek betyder. Fråga gruppen om de kan ge förslag på positiva ord som de förknippar med kärlek? Plocka upp tre förslag på ord. Dela in gruppen efter orden (ex. kramar, ömhet, hjärtan, kramar ömhet, hjärtan...) Du kan också välja att efterfråga ordet kärlek på olika språk. Det ska finnas en stol färre än deltagare. En av ledarna börjar i mitten med att ropa ut exempelvis: alla "kramar" byter plats. Varpå alla "kramar" byter plats. Och ledaren försöker ta en stol. Den deltagare som inte hinner ta en stol ställer sig i mitten och fortsätter på samma sätt. En kan även ropa ut "Kärleken är fri!" varpå alla byter plats oavsett vilket kärleksord hen har fått tilldelat. Avsluta när du som ledare tycker att det är dags att gå vidare.

Statyer

Be deltagarna röra sig runt i rummet. När du säger ett ord ska deltagarna snabbt bilda statyer som symboliserar ordet, antingen själva eller med den/ de personer som är närmast. Exempel på ord är kärlek, glädje, rädsla, längtan.

Förkroppsliga känslor och tillstånd

Be deltagarna röra sig runt i rummet. När du säger ett ord eller en fras ska alla ge uttryck för den känslan med kroppen samtidigt som de fortsätter röra sig runt i rummet. Exempel på känslor är glad, pigg, bestämd, stressad, stark, uppmärksam. Avsluta gärna med positiva, energiska ord.

Slide

Deltagarna ska placera sig på ett led som om de står i kö efter varandra. Ledarna läser upp olika alternativ. Om de tycker att det första alternativet stämmer bäst förflyttar de sig snabbt ett steg till vänster och om de väljer det andra tar de ett steg till höger. Ingen får kommentera varken sitt eget eller de andras val. Det är viktigt att berätta för deltagarna att de får tolka alternativen hur de vill. Katt - hund kan t.ex. vara det djur de mötte sist, det djur de skulle vilja ha eller har, det djur de skulle vilja vara etc.

Katt - Hund

Sommar - Vinter

Svart - Gult

Stanna hemma - Gå ut

Dator - Telefon

Stan - På landet

Jag - Du

Prata - Lyssna

Instagram - Snapchat

Choklad - Lakrits

Musik - Film

Rita - Skriva

Hav - Sjö

Rosa - Rött

Sol - Måne

Glass - Chips

Bil - Båt

Blommor - Träd

Rädda Barnen

Penna – Papper
Måndag – Fredag

Fotboll – Basket
Sjunga – Dansa

Snö – Regn
Matte – Språk

7 Checklista inför och efter klassrumsbesöket

Namn på ledare: _____

Klass: _____Antal elever: _____

Diskutera tillsammans inför besöket:

20. Finns det några särskilda behov i klassen ni ska träffa? Utifrån exempelvis normbrytande funktionsvariationer, språkkunskaper m.m.
21. Vilka övningar väljer vi och vem leder vilken övning?
22. Vem håller koll på tiden (ordentlig tid för avslut)? Vad kan vi välja bort om tiden inte räcker till?
23. Hur agerar vi om elever blir ledsna/arga/vill lämna klassrummet/kränker andra?

Reflektera och besvara tillsammans efter klassrumsbesöket:

24. Vad gjorde ni som samtalsledare som gick bra och vad gjorde ni som inte gick så bra? Vad kan ni ta med er till nästa klassrumsbesök?

25. Vad tyckte eleverna om klassrumsbesöket?

26. Tankar/reflektioner som kan vara bra att föra vidare för samtal i samverkansgruppen eller till skolan:

27. Finns det något i detta material som kan förändras eller förbättras? Om ja, beskriv vad, varför och eventuella förslag på förbättringar.

Lämna checklistan på överenskommen plats eller till den som samordnar Kärleken är fri.

8 Barnkonventionen – några av artiklarna

Sedan 1 januari 2020 är Barnkonventionen en del av den svenska lagstiftningen - Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Nedan presenteras vissa av de artiklar som är särskilt relevanta gällande de frågor som detta material berör.

- 1 Ett barn – det är varje människa under 18 år.
- 2 Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.
- 3 Barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barn.
- 5 Föräldrarna har det yttersta ansvaret för barnet och ska utifrån utvecklingen av barnets egen förmåga säkerställa att det får kännedom om och hjälp i att utöva sina rättigheter.
- 6 Varje barn har rätt att överleva och att utvecklas.
- 12-15 Barnet har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet ska barnet höras och barnets intresse komma i första rummet. Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet ska respekteras.
- 16 Varje barn har rätt till sitt privat- och familjeliv, hem och post och ska skyddas mot ingripanden i dessa. Varje barn ska också skyddas mot angrepp på sin heder och sitt anseende.
- 18 Båda föräldrarna har gemensamt det primära ansvaret för barnets uppfostran och utveckling. De ska låta sig vägledas av vad som bedöms vara barnets bästa.
- 19 Barnet har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller andra vårdnadshavare.
- 28-29 Barnet har rätt till gratis grundskoleutbildning. Undervisningen bör förbereda barnet för livet, utveckla respekt för mänskliga rättigheter och fostra i en anda av förståelse, fred, tolerans och vänskap mellan folken.
- 31 Barnet har rätt till lek, vila och fritid.
- 34 Barnet har rätt att skyddas mot alla former av sexuella övergrepp och mot att utnyttjas i prostitution och pornografi.